

SURDOPEDIE, Mgr., 2.roč. specializace

(SP7MP_S4a2)

podzimní semestr 2012

vyučující: Lenka Doležalová (kontakt : lenka.dolezal@gmail.com)

Náplň semináře :

- zopakování a prohloubení znalostí ze seminářů Základy surdopedie a specializace Surdopedie 1
- sdělení „aktuality“ z dění světa Neslyšících či z oblasti surdopedie
- prezentace kazuistiky dítěte se sluchovým postižením / dítěte hluchoslepého (vždy max. 2 společně)
- návštěva divadelního představení, přednášky, absolvování exkurze, atd. (dle volby)

Požadavky na získání zápočtu a požadavky ke zkoušce

- odprezentování případové studie
- aktivní účast v semináři, diskuse
- účast na exkurzi ve škole pro sluchově postižené, přednášky, atd.
- anotace 2 publikací věnovaných tématům z oboru surdopedie (dle výběru)
- ke zkoušce přinést seznam prostudované odborné literatury
- max. 1 neomluvená absence
- úspěšné složení písemné a ústní zkoušky ☺

Okruhy

1. **Úvod do surdopedie – vymezení základních terminologických pojmů**
Obor, cíl, metody, mezioborové vztahy, předmět zájmu oboru surdopedie
2. **Historie péče o jedince se sluchovým postižením**
Průkopníci vzdělávání neslyšících (obd. 16. – 17. století), rozvoj institucí, ústavů a škol pro sluchově postižené, historický vývoj koncepcí vyučování, milánský kongres, péče o jedince se sluchovým postižením v českých zemích
3. **Sluch**
Význam sluchu, anatomie sluchového analyzátoru, etiologie sluchového postižení, faktory negativně ovlivňující vývoj sluchového ústrojí, důsledky sluchové vady, psychologické zvláštnosti osobnosti jedince se sluchovým postižením
4. **Diagnostika sluchových vad**
Klasifikace sluchových vad, nedoslýchavost, hluchota, ohluchlost, presbyakusis, tinnitus, diagnostika sluchového postižení, objektivní a subjektivní sluchové zkoušky, screeningové vyšetření sluchu
5. **Řeč jedinců se sluchovým postižením**
Ontogeneze řeči, stádia vývoje řeči u jedinců se sluchovým postižením, přípravné období a vlastní vývoj řeči u dítěte se sluchovým postižením ve slyšící a neslyšící rodině, jazykové roviny - úroveň řeči po stránce obsahové, artikulační a gramatické, modulační faktory
6. **Logopedická péče u jedinců se sluchovým postižením**
Charakteristika mluveného projevu osob se sluchovým postižením, individuální logopedická péče, sluchová výchova, vyvozování hlásek, rozvoj lexikální a gramatické stránky řeči, globální čtení
7. **Český jazyk v komunikaci neslyšících**
Mluvená řeč, psaná podoba řeči, čtení s porozuměním, úprava textu pro čtenáře se sluchovým postižením, využití nových médií a internetu v komunikaci neslyšících
8. **Komunikace**
Charakteristika a význam mezilidské komunikace, komunikační formy osob se sluchovým postižením – přehled a popis.
9. **Vizuálně motorické systémy**
Teoretické základy znakového jazyka, znakový jazyk, tlumočení znakového jazyka - podmínky tlumočení, etický kodex tlumočnicka znakového jazyka
10. **Sluchová protetika**
Individuální sluchová protetika, přístroje a pomůcky pro individuální logopedickou péči a sluchovou výchovu, kompenzační pomůcky a jejich význam
11. **Kochleární implantát**
Podmínky přidělení kochleárního implantátu, výběr kandidátů, předoperační příprava, logopedická péče po implantaci, metodika práce s kochleárním implantátem
12. **Systém vzdělávání u jedinců se sluchovým postižením**
Předškolní zařízení, základní školy pro sluchově postižené, OU, SOU, SOŠ, SŠ pro sluchově postižené, možnost studia studentů se sluchovým postižením na VŠ
13. **Komunikační přístupy užívané ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením**
Speciální vyučovací metody - organizace vyučování u sluchově postižených, orální metoda, totální komunikace, bilingvální přístup, sluchově postižený pedagog
14. **Možnosti integrace dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením do běžných vzdělávacích zařízení**

Podmínky integrace, spolupráce s SPC, služby poskytované SPC integrovaným žákům, učitelům běžných škol a rodičům

15. Včasná intervence u jedinců se sluchovým postižením

Střediska rané péče, speciálně pedagogická centra, formy spolupráce s rodinou, situace rodičů sluchově postiženého dítěte, zdravotnická péče, depistáž, speciálně pedagogická diagnostika, výběr školského zařízení, včasná sluchově řečová výchova

16. Legislativní opatření

Legislativní opatření vztahující se ke vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením, zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, možnosti využívání tlumočení do znakového jazyka, příspěvky na kompenzační pomůcky

17. Komunita Neslyšících

Kultura Neslyšících, organizace osob se sluchovým postižením, kluby neslyšících, volnočasové aktivity, časopisy zaměřené na problematiku sluchového postižení.

18. Sluchová vada a další kombinovaná postižení

Péče o jedince se sluchovou a další přidruženou vadou, současné pojetí vícenásobného postižení, možnosti augmentativní a alternativní komunikace

19. Hluchoslepota

Pojetí a klasifikace hluchoslepoty, etiologie, možnosti vzdělávání, organizace pro jedince s hluchoslepotou – LORM, Via, Záblesk, Klub přátel červenobílé hole

20. Komunikační systémy hluchoslepých

Charakteristika komunikačních forem osob s hluchoslepotou - př. mluvená řeč, prstová abeceda, Braillovo písmo, Lormova abeceda, daktylografie, znakový jazyk, taktilní podoba znakového jazyka

Literatura

- *Adresář služeb pro sluchově postižené 2005*. Praha: FRPSP, 2005. (www.frpsp.cz)
- BULOVA, A. Úvodní do surdopedie. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998.
- BULOVA, A. Komunikace sluchově postižených. In VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 1998.
- DAŇOVÁ, M. *Metodika úpravy textů*. Pro znevýhodněné čtenáře. Praha: Grada, 2008
- EVANS, L. *Totální komunikace. Struktura a strategie*. Hradec Králové: Pedagogické centrum, 2001.
- FREEMAN, R.D. et al. *Tvé dítě neslyší?* Praha: FRPSP, 1992.
- GÜNTHER, K.B. *Bilingvální vyučování neslyšících žáků základní školy*. Praha: MŠMT. 2000.
- HOLMANOVÁ, J. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha: Septima, 2002.
- HORÁKOVÁ, R. Úvod do surdopedie. In Pipeková, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: MU, 2006, s. 127-143.
- HORÁKOVÁ, R. Specifika vývoje a včasná pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením. In Opatřilová, D.(ed.) *Pedagogicko psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: MU, 2006, s. 243-281.
- HRONOVÁ, A., MOTEJZLÍKOVÁ, J. *Raná komunikace mezi matkou a dítětem*. Praha: FRPSP, 2002.
- HRONOVÁ, A. Poznáváme český znakový jazyk III. (Tvoření tázacích vět). *Speciální pedagogika* 12, 2002, č. 2

- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. a 2. díl.* Praha: Septima, 1997, 1998.
- HRUBÝ, J., BAREŠOVÁ. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ.* Praha: Septima, 1999
- JABŮREK, J. *Bilingvální vzdělávání neslyšících.* Praha: Septima, 1998.
- JANOTOVÁ, N., ŘEHÁKOVÁ, K. *Surdopedie. Komunikace sluchově postižených.* Praha: SPN, 1990.
- JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole.* Praha: Septima, 1998.
- KOLEKTIV AUTORŮ: *Kochleární implantáty: rady a zkušenosti.* Praha: FRPSP, 2009.
- KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených.* Praha: Karolinum, 2002.
- LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky.* Praha: Portál, 2010.
- LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie.* Brno: Paido, 2003.
- LEONHARDT, A. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených.* Bratislava: Sapiientia, 2001.
- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých I.* Praha: Scientia, 2000.
- LUDÍKOVÁ, L. *Edukace hluchoslepého dítěte raného věku.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.
- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých III.* Praha: Scientia, 2001.
- MACUROVÁ, A. *Poznáváme český znakový jazyk. (Úvodní poznámky).* *Speciální pedagogika*, 2001, roč. 11, č. 2.
- MACUROVÁ, A. *Proč a jak zapisovat znaky českého znakového jazyka.* In *Speciální pedagogika*. 1996, roč. 6, č. 1.
- MACUROVÁ, A., BÍMOVÁ P. *Poznáváme český znakový jazyk II.* In *Speciální pedagogika*, 2001, č. 5.
- MACUROVÁ, A. *Poznáváme ČZJ IV. (Vyjádření času).* In *Speciální pedagogika*, 2003, č. 2.
- MOTEJZÍKOVÁ, J. *Kochleární implantáty: rady a zkušenosti.* Praha: FRPSP, 2009
- MOTEJZÍKOVÁ, J. *Poznáváme český znakový jazyk V. (Specifické znaky).* In *Speciální pedagogika*, 2003, roč. 13, č. 3.
- NOVÁK, A. *Foniatrie a pedaudiologie I. Poruchy komunikačního procesu způsobené sluchovými vadami.* Praha: 1994.
- NOVÁK, A. *Foniatrie a pedaudiologie II. Základy fyziologie a patofyziologie řeči, diagnostika a léčba poruch řeči.* Praha: 1997.
- POTMĚŠIL, M. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených.* Praha: Fortuna, 1999.
- POTMĚŠIL, M. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka A-N.* Praha: Fortuna, 2002
- POTMĚŠIL, M. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka O-Ž.* Praha: Fortuna, 2004
- POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii.* Olomouc: UP, 2003
- POTMĚŠIL, M. *Prstová abeceda.* Praha: FRPSP, 1992.
- POUL, J. *Jak vést neslyšící dítě k četbě.* Praha: Knihovna časopisu GONG, 1991.
- POUL, J. *Nástin vývoje vyučování neslyšících.* Brno: Paido, 1996.
- PULDA, M. *O výuce odezírání.* Praha: Knihovna časopisu Gong, 1990.
- PULDA, M. *Surdopedie se zaměřením na raný a předškolní věk.* Brno: MU, 1992, 1994.
- PULDA, M. *Včasná sluchově řečová výchova malých sluchově postižených dětí.* Brno: MU, 2002

- PULDA, M. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. Brno: Paido, 2000
 - RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. et al. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2003.
 - ROUČKOVÁ, J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Praha: Portál, 2006.
 - SOBOTKOVÁ, A. Edukace dětí a žáků se sluchovým postižením, In VÍTKOVÁ, M.: *Integrativní školní (speciální) pedagogika*. Brno, MSD, 2003.
 - SOBOTKOVÁ, A. Včasná diagnostika a pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením jako úkol SPC, In VÍTKOVÁ, M.: *Otázky speciálně pedagogického poradenství*, Brno, MSD, 2003
 - SOURALOVÁ, E. *Čtení neslyšících*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002.
 - SOURALOVÁ, E. *Vzdělávání hluchoslepých II*. Praha: Scientia, 2000.
 - STRNADOVÁ, V. *Potom ti to povíme*. Praha: Česká unie neslyšících, 1994.
 - STRNADOVÁ, V. *Jaké je to neslyšet*. Praha: Česká unie neslyšících, 1995.
 - STRNADOVÁ, V. *Hluchota a jazyková komunikace*. Praha: FF UK, 1998.
 - STRNADOVÁ, V. *Hádej co říkám aneb Odezírání je nejisté umění*. Praha: Helix, 2001.
 - SVOBODOVÁ, K. *Logopedická péče o děti s kochleárním implantátem*. Praha: Septima, 2005
 - ŠEDIVÁ, Z. *Rozvíjení sociální dovedností sluchově postižených*. Praha: Septima, 1997, 1998
 - ŠEDIVÁ, Z. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. Praha: Septima: 2006
 - ŠLAPÁK, I., FLORIÁNOVÁ, P. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a fonoatrie*. Brno: Paido, 1999.
 - VANĚČKOVÁ, V. *Výchova řeči sluchově postižených dětí*. Praha: Septima, 1996
 - VYSUČEK, P. Poznáváme ČZJ VI. (Specifické znaky). *Speciální pedagogika* 14, 2004, č. 1.
- materiály vydané v rámci projektu České komory tlumočnicků znakového jazyka – podrobné informace naleznete na <http://www.cktzj.com/index.php?page=eshop>

INTERNETOVÉ ODKAZY:

- www.cktzj.com
- www.ruce.cz
- www.ticho.cz
- www.pevnost.com
- www.lorm.cz
- www.teiresias.muni.cz
- www.frpsp.cz
- www.neslysici.cz/adresar

ČASOPISY:

- Speciální pedagogika
- Gong
- Unie
- INFO Zpravodaj
- Doteky

Slovníky znakového jazyka v knižní podobě:

- GABRIELOVÁ, D., PAUR J., ZEMAN, J. Slovník znakové řeči. Praha: Horizont, 1988.
- POTMĚŠIL, M. Všeobecný slovník českého znakového jazyka A-N. Praha: Fortuna, 2002
- POTMĚŠIL, M. Všeobecný slovník českého znakového jazyka O-Ž. Praha: Fortuna, 2004
- RŮŽICKOVÁ, M. Učíme se českou znakovou řeč. Praha: Septima, 2000
- RŮŽICKOVÁ, M. Než půjdeme do školy. Praha: Septima, 2000
- RŮŽICKOVÁ, M. Znakování pro každý den. Praha: Septima, 2000

Slovníky znakového jazyka v elektronické podobě (CD ROM):

- Procházková, A. a kol. *Slovník znakového jazyka pro obor pedagogika a psychologie*. Hradec Králové: PedF, 1992 (www.frpsp.cz)
- Ptáček, V., Kotvová, M.: *Slovník znakové řeči*. Praha: PedF UK, 1998 (www.frpsp.cz)
- Potměšil, M. *Zpracování dřeva – terminologická pomůcka*. Beroun, 2002 (www.frpsp.cz)
- *Kurz znakové řeči* (1.-4. díl) – interaktivní CD ROM, Unie neslyšících Brno, 2003 (www.kurzznakovereci.cz)
- *Terminologie pro počítače, internet, tvorbu webových stránek a typografii v českém znakovém jazyce*. Praha: ASNEP, 2003 (www.frpsp.cz)
- Vysuček, P., Motejzík, J. *Specifické znaky*. Praha: FF UK, Pevnost, 2003 (www.frpsp.cz, FF UK Praha)
- *Lexikologie pro základní školy*. Praha: FFUK, 2003 (FF UK Praha)
- Langer, J., Ptáček, V., Dvořák, K. *Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk*. Olomouc: UP PdF, 2004, ISBN 80-244-0846-5 (www.frpsp.cz, příp. prodejna skript PdF MU, Brno)
- *Čeština pro neslyšící (předložky 3. pád)*. Praha: Pevnost, České centrum znakového jazyka, 2004 (www.pevnost.cz)
- Dingová, N., Dvořáková, M., Faltínová, R., Okrouhlíková, L., Servusová, J. a kol. *Slovník porodnické terminologie*. Praha, 2005 (www.frpsp.cz)
- Horáková, R. *Znaková zásoba terminologických pojmů z oboru speciální pedagogika*. Brno: PdF MU, 2005 (PdF MU, Brno, Katedra speciální pedagogiky)
- *Zvířátka v českém znakovém jazyce*. Praha: FRPSP, 2006 (www.frpsp.cz)
- Suralová, E., Langer, J., Horáková, R., Rádlová E., Šarátková, A. *Taktilní znakový jazyk pro hluchoslepe (základní zásoba znaků)*, výukový CD-ROM, 1. část, Praha: LORM, 2006 (www.lorm.cz)